

Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΗΣ

ΟΙ ΚΑΤΑΔΙΚΟΙ ΣΤΗ ΣΙΒΗΡΙΑ

(Κομμάτι από το «Νεκρόσπιτο»)

Στις απόμερες κ' έρημικές γωνιές της Σιβηρίας, σκόρπιες ανάμεσα στις στέππες, στα βουνά ή στα γρια δάσα, βρίσκονται μικρές πολιτείες, αληθινά χωριά ίσα με δυο χιλιάδες το πολύ ψυχές, με τα ταπεινά ξύλινα σπιτάκια τους και τις δυο τους εκκλησίες, τη μια ανάμεσα στην αγορά, την άλλη απ' έξω, σιμά στο κοιμητήριο. Οι περισσότεροι από τους κατοίκους είναι "Ισραβνικ, Τσίνονικ, δημόσιοι υπάλληλοι κάθε βαθμού και τάξης. Με έλο το ψυχρό της κλίμα ή Σιβηρία δεν είναι χώρα που να κακοπερνά κανείς. Η βαθεία του λαού αμάθεια και συντηρητικότητα, ή εναντίωσή του σε κάθε νεωτερισμό, κάνει τα πράματα να τραβούνε τον παλιό τους δρόμο σάν έδω και διακόσια χρόνια.

Οι Τσίνονικ αποτελούνε την αριστοκρατία του τόπου. Μερικοί απ' αυτούς είναι γέννημα και θρέμμα του, άλλοι έρχονται από τη Ρουσία με τη λαχτάρα του παρά και την έλπίδα να βάλουνε στην άκρη σέ λίγον καιρό γερό κομπόδεμα, που να μπορέσουνε μ' αυτό ν' αντικαταστήσουνε γλήγορα την άγροτική και πατριαρχική ζωή της Σιβηρίας με τα θέλητρα της Πετρούπολης ή της Μόσχας.

"Όμως, κανείς απ' όσους πάνε και δέ μένει για πάντα. Έξαιρετικά βρίσκονται μερικοί που έφέρονε να ζήσουν· αυτοί παντρεύονται στη Σιβηρία γιατί νοιώθουνε πως ο σύνδεσμός τους με τον τόπο, σημαντικά θα τους χρησιμέψη για κάθε δουλειά τους. Μα οι άλλοι, γλήγορα στενοχωριούνται στη Σιβηρία κι αναθεματίζουνε την ώρα που πατήσανε τη γής της. Κοιτάζουν όπως όπως να περάσουνε τα τρία χρόνια της υπερεσίας τους, για να μετατεθούνε άλλοι, στη Ρουσία, έτοιμοι να καταραστούνε τη Σιβηρία και να τήνε κοροϊδέψουν.

"Έχουν άδικο· γιατί ή Σιβηρία είναι καλός τόπος. Το κλίμα της έξοχο· σ' όλα τα μέρη βρίσκονται έμποροι φιλόξενοι και παραληδες ξένοι· έχει κορίτσια και γυναίκες κρινορόδινες. Τα συνήθεια του λαού σοδαρά. Άγριόπαππες, πέρδινες και κάθε λθγής κυνήγι πετά στους δρόμους. Γίς καρποδότρα και βλογγιμένη άμα ξέρης να τηνέ μεταχειριστής.

Σε μια απ' αυτές τις μακαρισμένες πολιτείες, όπου οι άνθρωποι έχουνε την καρδιά στα χείλια, γνώρισα τον Άλέξαντρο Πέτροβιτς Γκοριαντσικώφ. Ρούσος από καλό σόι, είχε καταδικαστεί σε δέκα χρονώ κάτεργο, γιατί σκότωσε τη γυναίκα του. "Αφού έκαμε την ποινή του, τονέ στείλανε για όλη του τη ζωή σε μια από τις σωφρονιστικές Σιβηριανές αποικίες. Το κανονικό έτανε να μένη με τους άλλους εξόριστους, λίγο διάστημα έξω από την πολιτεία· όμως εξαιρετικά είχε την άδεια να κάθεται σ' αυτή. Κέρδιζε μάλιστα το ψωμί του δίνοντας μαθήματα της γαλλικής γλώσσας, δουλειά με μικρό

κέρδος σε τόπο που τα γαλλικά, και κάθε άλλη μάθηση δεν είχε πέραση. Συναντήθηκα με τον Άλέξαντρο Πέτροβιτς για πρώτη φορά, σ' ενός προσετού γέρο-Τσίνονικ, πολύ φιλόξενου, Ίδαν Ίδανόβιτς Κόστικώφ, με πέντε θυγατέρες. Ο Άλέξαντρος Πέτροβιτς τους έκανε τέσσερις φορές τη βδομάδα μάθημα, παίρνοντας τριάντα καπίκια το ένα.

Νέος ακόμα, με φυσιογνωμία γιομάτη έκφραση. Δεν τον έκανες πάνου από τριανταπέντε χρονώ. Κοντός, αδύνατος, ώχρός· όσο παίρνει, πολύ καθαρός και πάντα κλοντυμένος.

Μια μέρα, ρώτησα τον Ίδαν Ίδανίτς γι' αυτόνε. Με πληροφορήσε πως ο Άλέξαντρος Πέτροβιτς έτανε μορφωμένος και με καλούς τρόπους, αλκοώτικα δέ θα τον άφινε να δίνη μαθήματα στις θυγατέρες του· μου είπε ακόμα πως κατά βάθος φαινότανε μισάνθρωπος. Τονέ θαρρούσε όμως άνθρωπο ίκανό, διαδασμένο, μα λιγόλογο. Μερικοί τον είχανε για τρελό, άδικο βέβικια, γιατί με κανένα σημάδι δεν τό φανέωνε. "Εμπαινε στα καλύτερα σπίτια του τόπου και υποχρέωνε πότε τον ένα πότε τον άλλο, αντιγράφοντάς τους λογιές αναφορές ή άλλα έγγραφα. "Όλοι πιστεύανε πως έτανε από άρχαία Ρούσικη οικογένεια και πως δεν του λείπανε μήτε δικοί μήτε φίλοι. Αυτός όμως δεν ήθελε να τους ξέρη πιά. "Όλος ο κόσμος είχε μάθει την ιστορία του. Είχε σκοτώσει τη γυναίκα του σε στιγμή άκαταλόγιστης ζούλιας και παραδόθηκε άμέσως στην εξουσία. Για τοτο ή ποινή του ελαττώθηκε κάμποσο. Τα τέτατα έγκλήματα ποτές δεν κρίνονται αυστηρά στη Σιβηρία. Τα νομίζουνε το περισσότερο έπεισόδια αξιολύπητα και πιο πολύ συμπαθούνε παρά κατηγορούνε τους δράστες. Μα με όλη τη συγκάταχση του κόσμου, ο παράξενος αυτός άνθρωπος ακολουθούσε να ζή άποτραδηγμένος, κ' έδωανε από το σπίτι του μόνο για να πάη στα μαθήματά του. Στην αρχή δεν τονέ πολυπρόσεξα, μα σιγά σιγά μου κίνησε το διαφέρο. Είχε στη μορφή του κάτι το ανεξήγητο. Πάσχισα πολλές φορές να πιάσω κουβέντα μαζί του. Πάντα του λιγλόλογα μου άπαντούσε, σάν από αναγκαστική ευγένεια, μα, δεν ξέρω το γιατί, ύστερα από λίγον καιρό δεν τονέ ξανασυλλογίστηκα.

Μερικές δουλειές με άναγκάσανε να λείψω για τρεις μήνες. Σά γύρισα, το χειμώνα, έμαθα πως ο Άλέξαντρος Πέτροβιτς είχε πεθάνει κατά το χινόπωρο. "Εσθυσε όπως είχε ζήσει, μονάχος, δίχως να θελήση να κοιταχτή από γιατρό. Κανένας πιά δεν τονέ θυμότανε και ή κάμαρά του έτανε άδεια. Ρώτησα τη γριά σπιτονικοκυρά του, ελπίζοντας να μάθω πως περνούσε τον καιρό του, κι αν άφησε κανένα χερόγραφο. Με είκοσι καπίκια, μου έδωσε ένα καλάθι γιομάτο από χαρτιά δικά του και μου είπε πως έσκόισε κ' έκαφε δυο πλικούς ακόμα. Δεν μπόρεσα να μάθω απ' αυτή τίποτα περισσότερο απ' όσα ίσα με τότες είξερα. Τόσο έτανε λιγόλογο και μαζεμένη. Μου δηγήθηκε πως ο νοιάρχης της μήνες δλάκαιρους δεν άνοιγε βιβλίο, άλλστε πολλές νυχτιές κατασειρά τον άκουγε να πηγαινοέρχεται στην κάμαρά του, μιλώντας δυνατά. Άγαπούσε πολύ

τὴν ἐγγόνα τῆς καὶ τὴ μάθαινε νὰ διαβάζῃ. Πιὸ πολὺ τὴν ἀγάπησε σὰν ἔμαθε πὼς τὴ λέγανε Κάτια. Κάθε χρόνον τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνας, ἔκανε μιὰ λειτουργίαν γιὰ τὴν ψυχὴ κάποιου ἀγνωστοῦ ποῦ δὲν τὸν μαρτυροῦσε. Σιχινότανε τίς βίβλιες κ' ἔδωκε μόνο γιὰ νὰ πᾶν στὰ μαθήματά του. Ὁρῶστικη φοδερὰ, γιατί κάποιος ἢ νοικοκυρὰ του θέλησε νὰ τοῦ ξεσκονίσῃ τὴν κάμαρα, καὶ μόλις λίγα λόγια τῆς εἶχε πῆ τρία χρόνια ποῦ ἔμεινε σπύτι τῆς. Πῶτηρα τὴν Κάτια ἂ θυμότανε τὸ δάσκαλό της. Δὲ μοῦ ἀποκριθῆκε, μὰ, γυρίζοντας καὶ κρύβοντας τὸ προσωπὸ τῆς κατὰ τὸν τοίχο, ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Νά! λοιπὸν πὼς αὐτὸς τὸν παράξενο ἄνθρωπο βρέθηκε κάποιος νὰ τὸν ἀγαπήσῃ.

Πῆρα τὰ χαρτιὰ σπύτι μου καὶ πέρασα μιὰ δόξα-καίρη μέρα νὰ τὰ ξεσκονίσω. Τὰ πιὸ πολλὰ δὲν ἀξίζανε γιατί εἴτανε ἀντίγραφα ἀπὸ διάφορες μελέτες. Μέσα στὸ σωρὸ βρήκα ἕνα μεγάλο χερσόγραφο μισοτελειωμένο, ληρομονημένο φαίνεται ἀπὸ τὸ συγγραφέα του. Σ' αὐτὸ εἴτανε ἱστορισμένη ἡ ζωὴ δέκα χρόνων τοῦ Ἀλέξανδρου Πέτροβιτς ποῦ πέρασε στὸ κάτεργο. Διήγησι γραμμμένη βέβαια σὲ διάφορες ἐποχάς, δίχως τάξιν καὶ συνέχειαν. Σὲ κάμποσα μέρη, ἡ ἀφήγησι κοβότανε στὴ μέση καὶ ἀκολουθοῦσαν μερικὲς ἱστορίες ἢ τίποτα σκοτεινὰ καὶ φριχτὰς θύμησης, ποῦ ἔγραφε ὁ κακότυχος, φαίνεται, ἀπὸ ἀνάγκη κάποιος ἀγνωστῆς δυνάμει. Πέρασα τὰ ἀπομνημονέματα αὐτὰ πολλὰς φορὲς· πῶστενε κανεὶς πὼς γραφτήκανε ἀπὸ τρελό. Ὅμως τὸ ἴδιο δὲν ἀλλήθευε καὶ γιὰ τὸ χερσόγραφο τῆς ζωῆς του στὸ κάτεργο. Ἐκεῖ, μὲ τραβοῦσε κάποιος μεγάλο διαφέρο. Νέος κόσμος, ποῦ δὲν εἶχε φανταστῇ τὴν ὕπαρξή του ὡς τὰ τότες, μοῦ φανερώθηκε ἄξαφνα, σὰ διάδωκε τίς παράξενες αὐτὲς σελίδες γι' ἀνθρώπους ποῦ ἔλοι μας τοὺς ὀνομάζουμε ἀποδράσματα τῆς κοινωνίας.

Μπορεῖ νὰ ἔχω ἄδικο, νομίζοντας πὼς ἄλλοι, ὅπως ἐγὼ, θὰ νοιώσουνε τόσο διαφέρο γιὰ τὸ χερσόγραφο αὐτό. Ὅσοι τὸ διαδύσανε ἄς κρίνουν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΜΕΤΑΦΡΑΖΕΤΕ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ*

Τὸν τίτλο τὸν ἐδανείζομαι ἀπὸ ἕνα ἄρθρο τοῦ Κωστή Παλαμά ποῦ τυπώθηκε στὰ 1903 στὸ «Νουμὰ» (ἀριθ. 66 καὶ 73).

Ὁ, τι διειροπέλησε καὶ κήρυξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐκδόσῃς του ὁ «Νουμὰς» καὶ ὅ, τι ἐπιταχτικὰ ζήτησε ὁ Παλαμάς, νά, ποῦρχεται σήμερον καὶ τὸ σαρκῶνει ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Γ. Φέξη. Μετάφρασε σκεδὸν ὅλους τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ λογογράφους. Καὶ τὴ μετάφρασή τους τὴν μπιστεύτηκε ὅχι σὲ σχολαστικούς Ἑλληνιστὰς, μὰ σὲ ποιητὰς καὶ λογογράφους. Ὡστε ὅχι πιά μετάφρασι ξερή, μὰ ξαναζωντάνεμα τῶν ἀρχαίων μᾶς ἔδωσε μὲ τίς ἐκδόσῃς του.

Τελευταῖα μᾶς σταλθήκανε στὰ γραφεῖα μας τρία βιβλία. Ἐνας τόμος τοῦ Λουκιανοῦ, μεταφρασμένος ἀπὸ τὸν Ι. Κοντυλάκη, ὁ «Προμηθεὺς δεσμώτης» τοῦ Αἰσχύλου, μεταφρασμένος ἀπὸ τὸ Ι. Ζερβὸ καὶ ὁ «Πλοῦτος» τοῦ Ἀριστοφάνη, μεταφρασμένος ἀπὸ τὸ Μάρκο Αὐγέρη. Καὶ τὰ τρία βιβλία τὰ διαδώσαμε καὶ στὸ τέλος ἕνα «μυρῶδο» ξέφυγε ἀπὸ τὰ χεῖλιά μας. Ὅχι πὼς μᾶς ἱκανοποίησε τέλει ἡ γλώσσα τους,* (μυροδόδαρη, νὰ τὴν ποῦμε, δημοτικὴ, ἂν καὶ αὐτὴ κάνει τὴ δουλιὰ της, ἀρνητικὰ πάντα, ἀφοῦ πειθαναγκάζει τὸν ἀναγνώστη νὰ ξεχνᾷ πὼς ὑπάρχει καὶ καθαρεύουσα), ἀλλὰ γιατί μπορέσαμε νὰ διαδώσουμε τρία ἀρχαῖα βιβλία χωρὶς νὰ κουραστοῦμε καθόλου, ἄκοπα κ' εὐχάριστα, ξαπλωμένοι στὸ κρεβάτι μας, σὰ νὰ διαβάσαμε ρομάντσο.

Καὶ νά, τὸ μεγάλο κέρδος. Νὰ διαδίδονται σὰ ρομάντσο οἱ ἀρχαῖοι. Κ' ἔτσι νὰ μπάνει τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα στὴ σκέψιν σου δίχως κόπο καὶ δίχως νὰν τὸ παίρνεις χαμπάρι. Νὰ σοῦ γίνεταί, νὰ ποῦμε, ἡ ἐνεση καὶ καθόλου νὰ μὴν πονεῖς.

Τὴν ἐργασία αὐτὴ, ποῦ μὲ τόση ἀγάπη κ' ἐπιμέλεια τὴ διευνόει ὁ κ. Ι. Ζερβός, μπορούμε νὰ τὴν ποῦμε ἀδίσταχτα ἐθνικὴ ἐργασία. Στοιχίσε χιλιάδες καὶ χιλιάδες στὸν κ. Φέξη, καὶ τὴν καταπιέστηκε μὲ τὴν πεποίθησι πὼς τὰ χρήματά του θὰ μένουνε γιὰ χρόνια νεκρά, ὅσο νὰν τὸ νοιώσουμε οἱ Ρωμιοὶ πόσο ἀπαραίτητα μᾶς εἶναι τὰ τέτια βιβλία, ὅσο νὰγαπήσουμε οἱ Ρωμιοὶ τοὺς ἀρχαίους, ποῦ μᾶς τοὺς παρουσίασε γιὰ σιχαμερὰ σκιάχτρα τὸ σχολεῖο. Τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας μπορούσε νὰ συντρέξει καὶ ἀνταμείψει αὐτὴ τὴν ἐργασία, πλουτίζοντας τὴ βιβλιοθήκην κάθε Ἑλλ. σχολεῖο καὶ Γυμνάσιον μὲ τοὺς τόμους τοῦ Φέξη, ἐνθαρρύνοντάς τον ἔτσι στὸ ἔργο του, ὅπως ἔκαμε καὶ ὁ ποιητὴς Ἀγγελὸς Σικελιανός, ποῦ ἀγόρασε ἀλλάκις τὴν ἐκδοσὴν τοῦ Φέξη, ἂν καὶ ξέρει ἀρχαῖα κ' ἔχει διαδώσει τοὺς περσώτερους στὸ πρωτότυπο. Μὰ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας βόσκει ἀκόμα στὰ παχυλὰ λιβάδια τοῦ Σκολαστικισμοῦ κ' ἔχει καὶ αὐτὸ τὴν ἰδέαν ποῦ ξεστόμισε ἄλλοτε κάποιος Ρωμιὸς λογιώτατος :

— Καλέ, τοὺς Ἀρχαίους θὰ μεταφράσουμε, δηλ. θὰ μεταφράσουμε τὴ γλώσσα μας; Μήπως μεταφράζουν οἱ Ἑγγλέζοι τὸ Σαίξπηρο;

Κεῖνο ποῦ δὲν κάνει τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας σήμερον, ἄς τὸ κάνουμε ἐμεῖς οἱ φιλανθρωπιστὰς. Ἐχομε χρέος νὰν τὸ κάνουμε καὶ νὰ μὴν ἀφίσουμε τὰ βιβλία τοῦ Φέξη νὰ σαπίζουνε μέσα

* Οἱ μετάφρασεις τοῦ Ποριώτη καὶ μερικὲς ἄλλες εἶναι πέρα πέρα στὴ δημοτικὴ.